

ACTA MOLDAVIAE MERIDIONALIS VASLUI XXI, 1999

•

CĂLĂTORI MOLDOVENI ȘI INFORMAȚII ATONITE

Ionel HOZOC

Legăturile dintre Valahia și Athos "grădina Maicii Domnului" au început încă din secolul al XIV-lea prin darurile făcute de voievodul Nicolae Alexandru Basarab pe la 1350 m-rii Cutlumuz, iar cu Moldova în secolul al XV-lea (1466) când Ștefan cel Mare și apoi fiii săi Alexandru și Bogdan, precum și mai târziu Petru Rareș, Alexandru Lăpușeanu și alții contribuie la ridicarea, consolidarea și pictarea unor biserici athonite și aceasta fără să amintim de nenumăratele și substanțialele subvenții obținute de călugării athoniți care veneau în Țările Române, pentru a strânge daruri materiale.

Este suficient să ne referim la acel fost secretar de legatie la Iași, Chesarie Daponte, de origine grec, ce ne-a lăsat un însemnat număr de materiale despre Moldova, Valahia și chiar despre București, a cărui veste se dusesese până la Ierusalim. Pe acest Daponte, care vine la noi pentru obținerea de ajutoare în anul 1727, an de criză financiară la Athos, îl întâlnim în 1757 la București, fiind găzduit de mănăstirea Plumbuita pentru câteva zile, reușește să obțină de la domnii noștri sute de pungi cu galbeni, odoare de aur și argint, cărți, manuscrise și peste o sută de plăci de plumb pe care le transportă după o foarte lungă călătorie la Xeropotam.

Doctorul lui Constantin Brâncoveanu, Ion Cannon, a fost primul care a înfățișat daniile românești făcute mănăstirilor de la Athos, compunând un Preschinitar al Sf. Munte tipărit la Snagov în același an, în grecește.

Menționăm că în ajunul secularizării, o cincime din moșiile țării, 1544 pogoane de vie și peste 4000 de prăvălii din orașele mari erau a celor 71 de mănăstiri, 25 schituri și 14 biserici închinatelor locurilor sfinte. Închinările de moșii începuseră din 1368 în Țara Românească și în Moldova la 1430, când Alexandru cel Bun dă moșia Căpriană m-rii Zograf. Din 1550 intervin și închinările de mănăstiri.

După 1600, închinările mănăstirești devin din ce în ce mai frecvente "unii călugări străini falsificând hrisoave de danie spre a ajunge în posesia bogatelor mănăstiri românești".

Nicolae Iorga, referindu-se la contribuțiile noastre în afara cîștorilor, enumeră atât sculptura în lemn cât și arta miniaturală manifestate din plin la Athos. A existat în această privință o comunitate de îndeletniciri ale frumosului, care, chiar dacă nu aparțin unui anume meșter, fac parte din aceeași școală. În privința miniaturilor moldovenești, ele s-au evidențiat prin originalitatea culorilor care în Moldova ilustrează primele manuscrise miniaturate, dintre care unele au ajuns la Athos.

"Este explicabil, așadar, scrie Virgil Cândea, faptul că multe din cele mai reușite creații ale unor artiști ca Gavril Uric, Tudor Mărășeanu au fost trimise sau au fost luate peste hotare, pentru a ajunge, după vremelnica lor folosire, în așezămintele din Ucraina sau la muntele Athos..."

Dar prezența noastră la Athos se vedește, și prin faptul că la noi, luând ființă încă din cei dintâi ani ai secolului al XVI-lea (1508) primele tipăriți și activitatea tipografică urmându-și cursul ascendent, la început cu caractere slavone, apoi și arabe, grecești, cărțile tipărite au ajuns până acolo.

Pe lângă miile de zapise, hrisoave, miscenee, documente, cărți de cult etc., ce au luat drumul Athosului, arta moldovenească a scrisului este pregnantă și într-un mare număr de manuscrise decorate cu vignete, desene și miniaturi executate de oameni cucernici și talentați în vechi scriptorii de la Neamț sau Putna.

Mai trebuie menționate ca prezențe românești la Athos, inscripțiile puternic prinse în piatră pe zidurile athonite care au rezistat neștiinței ori fanatismului, cum ar fi, de exemplu, basorelieful din 1496 de la Vatoped, în care Ștefan cel Mare aduce Maicii Domnului prinos una din ctitoriile sale.

Mănăstirile din Athos aveau numeroase biblioteci: la Zografu se află o evanghelie de la Ștefan cel Mare din 1495, la Lavra se găsește un Liturghier cu frontispiciu și inițiale roșii și o Cântare a Cântărilor, având pe o coloană textul în grecește și pe alta traducerea în românește făcută la 1755 de Ioan Nicolau, postelnicul în Iași la m-reă Bamovschi; la Dionisiu, pe lângă o Evanghelie de la Mircea Ciobanul cu frumoase coperti de argint se află un exemplar din Hronograful lui Dorotei de Menembasia, tipărit la Veneția în 1676, cronică universală compilată la Iași, din porunca domnitorului Petru Șchiopul. La Cutlumuș se păstrează o Evanghelie manuscrisă pe pergament cu miniaturi ale evangheliștilor, volum trimis de doamna Elisabeta a lui Ieremia Movilă voievod.

Zugrăvirea sau rezugrăvirea bisericilor și tablourilor votive ale ctitorilor ori ale celor care au contribuit prin donații și lucrări de întreținere ale mănăstirilor de la Athos scoate în evidență rolul de prim ordin pe care aceștia l-au avut în supraviețuirea respectivelor lăcașuri.

Reamintim pe linie moldovenească refacerea picturii la m-reă Dionisiu de către Petru Rareș și doamna Elena, după 1535, precum și tablourile votive ale acestora și a lui Alexandru Lăpușneanu, împreună cu familia. Pe acești domni îi întâlnim printre alte mănăstiri și la Caraclu. O parte din urmele marelui domn Ștefan se regăsesc la mănăstirile: Grigoriu, unde a ridicat turnul (1501-1502) fiind pomenit în pisanie; Sf. Pavel, unde a contribuit prin ajutoare la construcții și reparații; Vatoped, unde ridică asanaua în 1472, fiind reprezentat într-un basorelief de piatră pe fațadă, sub care este săpată și stema Moldovei.

Se întâlnesc însă și alți ierarhi precum și boieri care prin ajutoarele date au susținut m-rile de la Sf. Munte. Cităm doar pe mitropolitul Veniamin Costache la Esfigmenu și pe Gavril Troțușeanu, marele logofăt al Moldovei la m-reă Pantocrator, etc.

Dintre călătorii moldoveni, Teodor T. Burada, efectuând în 1882 un drum în Turcia spre a face cercetări asupra românilor din Macedonia și întorcându-se prin Salonic, se hotărăște să meargă la Athos, însă pe uscat, deoarece pe apă cursa era efectuată de un vas turcesc vechi și hodorogit, pe vapor nu se găsea nimic de mâncare, iar costul unui bilet până la Athos era de 20-25 de lire otomane, sumă de care nu dispunea. Își scoate pașaportul de la autoritățile turcești, se aprovizionează și pe data de 25 august pornește călătoria pe măgar împreună cu alții, fiind însoțiți de un cavas înarmat cu pistoale, iatagan și pușcă albăneză și de

chirigiul respectiv care mergea pe jos. După două zile obositoare, pe o căldură de 40 grade, trecând pe la mitocul rusesc, satul grecesc Nichita, prăpăstiosul munte Sf. Neculai, ajung în satul grecesc cu același nume, fiind bine găzduiți de epitropul m-rii Sf. Pantelimon. Se îngrijește imediat de o barcă cu care să treacă golful Sfântului Munte, observând că femeile fac toate treburile purtându-și pruncii în niște saci legați de gât. Ziua următoare călătorește cinci ore pe apă, barca fiind împinsă de puternic vânt "Batis" în arsanaua mitocului Crumița de unde, după trei ore, odată cu schimbarea vântului, ajung în miezul nopții la mitocul bulgăresc Zograf. Muntele Athos este acoperit de păduri, grădini și pomi roditori, legumele și fructele având dimensiuni neobișnuite. Astfel, boabele de struguri ajung de mărimea unei prune, iar piersicile la acea a unui măr domnesc; în timp ce marea este plină de pești, stridii, midii, caracatițe, scoici, etc.

Capitala Athosului este Careia sau Carias, locuitorii fiind toți negustori de mărfuri și obiecte de cult din lemn de chiparos, sidef sau chiar os. În centru este casa administrației comunității religioase, fiecare m-re având un reprezentant numit epistat în număr de 20 ce formează consiliul permanent care se întrunește de trei ori pe săptămână pentru judecarea pricinilor dintre călugări. Ocârmuirea republicii monastice se face de autoritățile turcești, toate mănăstirile plătesc anual o dare de 625 lire turcești guvernului. Împăratul Constantin Monomahul a stabilit viața monahală, raporturile de proprietate ale mănăstirilor și interdicția intrării femeilor în Sf. Munte. Această opreliște cuprindea și animalele de parte femeiască.

Mănăstirile erau supuse Patriarhului din Constantinopol, iar cele mai bogate aveau spitale, farmacii, biblioteci, arhive și lucruri de artă valoroase. Aceste așezăminte monahale numite împărătești se împart în chinovii, unde călugării trăiesc în comun și idioritmii care nu duc traiul în comun, iar canoanele nu sunt atât de aspre. În afara mănăstirilor mai sunt și schituri împărțite și ele la fel în chinovii și idioritmii. Pe lângă călugări mai există chilioții care-și cumpără loc la mănăstiri și pot ține pe lângă ei 2-3 ucenici. Colibașii sunt cei mai săraci și locuiesc în colibe, lucrează în lemn sau os făcând și mătânii din semințele plantei numită "lacrimile Maicii Domnului"

M-re Pantelimon, care este cea mai bogată, a fost rezidită de Scarlat Calimachi, voievodul Moldovei, în 1812, având 900 de călugări; are tipo-litografie, un atelier fotografic și un vaporas. Există pustnici care coboară în peșteri, folosind frânghii și scări. Numărul călugărilor scăzuse de la 20.000 la 6-7.000.

La Zografu, călătorul citește inscripția amintindu-l pe Ștefan cel Mare și pe Bogdan, fiul acestuia, iar de aici merge la Vatoped unde biblioteca posedă 4000 de manuscrise. Urmează m-re Dochioriu, cu inscripția ce atestă că biserica s-a ridicat din temelii și împodobită de Alexandru Lăpușneanu în 1567. Tot un moldovean este și acela care a pictat din nou biserica la 1788, și anume Macarie zugravul din Galați. Catapeteasma m-rii Xenofen este toată construită din marmoră. Călare pe catâr, fiind însoțit de mitropolitul Nil, se îndreaptă spre Careia unde vede biserica Pretaton, zidită de împăratul Constantin la 337. Călugării și slujitorii erau întreținuți din veniturile bisericii Trei Ierarhi din Iași. Își continuă drumul pe la schitul rusesc Sf. Andrei, numit și Sarai; apoi Ivir, și pe o căldură tropicală și locuri primejdioase ajunge la Lavra, una din cele mai bogate și mai frumoase din Athos, care în vechime avea și o tipografie. Călugării îi spun că l-au cunoscut bine pe tatăl său, vomicul Teodor Burada care a fost mulți ani avocatul mănăstirilor grecești. Noaptea poposește la schitul grecesc Sf. Ana, drumul până acolo fiind atât de primejdios, încât nici catării nu pot răzbate. Până la Dionisiu își continuă drumul pe mare. Mănăstirea a fost zidită la 1385, iar în biserică se afla portretul lui Petru Rareș cu

cei doi fii ai lui ștăltul a lui Neagoe Basarab, alături de fiul său, îmbrăcați militărește în haine ungurești. La mănăstirea Simonopetra este pictat Mihai Viteazul și se află o Evanghelie dăruită de acesta. Se întoarce cu o barcă, vizitează marea Xeropotam, schiturile Lacu și Prodro – construite pe stânci la o depărtare de jumătate de oră de mare și unde sunt 110 călugări. De aici, se vede vârful muntelui și bisericuța de acolo. Acest schit are un mitoc în insula Thasos cu 800 de măslini. Se mai referă la un schit al moldovenilor restatornicit în 1852 de domnul Grigore Ghica, care l-a și înzestrat cu venitul a 3000 galbeni depuși la epitropia Sf. Spiridon pentru dobândă.

Un alt călător care și publică peregrinările din Ierusalim, Arabia și Athos, la Galați, în 1894, este Paisie Lambru. Acesta ne informează că se poate pleca cu vaporul grecesc de la Galați ori Brăila, prețul biletului fiind de 35 franci și chiar mai puțin, iar pașaportul se eliberează de consulatul turcesc din aceste orașe sau de la Giurgiu. După 14 ore se ajunge la Daphni unde este poliția otomană și un vaporas care examinează pașapoartele și bagajul.

Trece pe la mările Simonopetra, zidită pe vârful unui munte, Grigoriu, schitul Cavesocalibion unde apa curge din vârful muntelui Athos, schitul românesc al Prodromului unde este și un spital, Marea Lavră și alte câteva schituri, apoi marea Dionisiu, la un ceas depărtare de Grigoriu, apoi ajunge la Sf. Pavel cu tâmpla ei de marmură și schitul Neia ce se află lângă mare, chiliile călugărilor fiind așezate ca niște rândunele. Vizitează schitul Sf. Ana zidit pe sprânceana muntelui, Sf. Vasile și Chierața. De aici, la un sfert de ceas, începe drumul spre înălțimile muntelui Athos. Cam la 10 ceasuri de bisericuța Panaghia, iar în vârf o altă, unde se fac praznice strângându-se lume de la toate mănăstirile.

Despre Sf. Munte și așezările sale monahale, despre istoria și bogăția surselor de informare, ca și despre valoarea operelor de artă ce-i atestă legăturile culturale se fac permanent cercetări.

Călătorii au avut desigur și ei într-o mai mare ori mai mică măsură contribuția lor, iar noi românii suntem profund implicați prin trecutul nostru legat de sprijinirea mănăstirilor athonite, de locul și viața acestora.

Athosul este degetul de răsărit al peninsulei Calcidice. Este colțul Macedoniei de odinioară, cel mai plin de vulcani, lângă Marea Egee, având o lungime de 60 km și o lățime de 8-12 km, iar altitudinea lui maximă în raport cu nivelul mării este de cca. 200 m. Geologii spun că odată cele trei degete ale Calcidicei erau împreunate, fiind apoi despărțite de o izbucnire vulcanică.

În timpul războaielor macedo-persice, la capul de sud al Athosului a fost scufundată, datorită furtunei, vestita flotă a generalului Mardonius (493) de 3 vase și 20.000 oameni.

Fie-mi îngăduit a mă număra și eu printre acei care stimulați de literatură și dorința de a cunoaște am călătorit cu soția mea spre pământul pensinului Calcidice. Ca tot creștinul mi-am luat din Salonic pașaportul de vizitator la Sf. Munte, doar eu, pentru că nici până în ziua de azi femeile n-au căpătat încă învoirea de a călca acolo.

Drumul de la Salonic până la Ouranopolis, orașel de unde urma să mă imbarc, era mărginit din când în când de stupi de albine împrăstiați ca niște pete de culoare însoțite de zumzet și trecea prin niște mici așezări pitorești ca Arnea, unde oamenii de la măsuțele cafenelelor, covoarele și tot felul de mărfuri completau tabloul calmului peisagistic.

După câteva ore aveam să zărim plaja cu micile ambarcațiuni ce pluteau pe valuri și câmpingul Ouranopolisului, unde ne-am și petrecut noaptea. A doua zi, înainte de șapte, eram amândoi prezenți în mica radă a portului și, luându-ne

rămas bun, m-am suit pe vaporeșul care foarte curând a ridicat ancora. Ciudat este sentimentul despărțirii chiar și numai pentru două zile atunci când pleci spre ceva necunoscut, ciudat, și pentru mine cu o infuzie de emoție sporită.

Imediat pe vas ni s-au cerut pașapoartele și am pornit în mica și superba mea aventură. Astfel a început călătoria pe marea Egee de-a lungul căreia aveam să văd o parte din m-ile Athosului (Daphni, Zograf, Dochiariu, Xenofon, Pantelimon), înălțându-și bisericile și construcțiile etajate, colorate, înconjurată de verdeată, iar unele coborând până aproape de țărmul unde ne-am oprit câteodată pentru a lăsa diverse colete ce erau transbordate în bărci, ba și un măgăruș asigurat printr-o chingă și depus cu grijă în posesia destinatarilor.

Pe punte am zărit și câțiva călugări cu bărbi albe printre călătorii care se întreceau în a fotografia și a-și trece binoclurile de la unul la altul.

După vreo trei ore am ajuns la Daphni, micul port al m-rilor Xeropotam și Simonopetra, ce a prins a se înfripa în 1880 pe locul unui vechi templu al zeiței cu același nume și unde a existat o mănăstioară distrusă de pirăți în 1043.

Odată ajunși pe pământ au prins să se desmorțească limbile tuturor și în amestecul acela de graiuri eu am fost singurul român. Unii s-au îndreptat spre micile magazine cu amintiri și ilustrate, că de, ajunseseam la Athos, eu în primul rând m-am interesat de pașaport aflând că nu-mi va fi restituit decât la Caries, centru administrativ al comunității, unde trebuiau neaparat să se prezinte toți străinii.

La puțină vreme am văzut, coborând drumul bolovănos al muntelui, un autobuz care scrâșnea din toate încheieturile și în care s-au suit noii veniți, cu excepția mea, ce nu venisem aici nici să mă înghesui, dar mai cu seamă pentru că voiam să gust pe deplin și singur atmosfera de trecut istoric al aceluia Athos, legat mitologic de lupta dintre zei și giganți și de numele fiului lui Poseidon, iar geograful antichității Strabo zicea că de pe vârful lui răsăritul soarelui se vede de trei ori mai repede decât la poale.

În consecință, am apucat să urc pe jos serpentinele, preț de mai bine de o jumătate de oră, până la zidurile m-rii Xeropotam, ce a beneficiat între secolele XVI-XVIII de ajutoarele lui Neagoe Basarab, Alexandru Lăpușneanu și doamnei Ruxandra (în a doua jumătate a secolului XVI), Ieremia Movilă (1604), Teodor Callimachi și Scarlat Ghica (1760), cărora li s-au adăugat veniturile mănăstirilor închinat: Plumbuita, Clatia-Bucium și Dancu din Iași. Biserica are hramul celor 40 de sfinți mucenici, fiind renovată și zugrăvită cu sprijinul domnului Alexandru Lăpușneanu și al soției acestuia Ruxandra, reparată în 1763, când probabil au fost folosite și cele 136 de plăci de plumb aduse de Daponte care a redactat și pisanția; iar peste douăzeci de ani a fost din nou repictată. Am văzut pe ușile sculptate din secolul al XVIII-lea stemele Moldovei și Țării Românești.

Xeropotamul, spune tradiția, s-a înălțat pe locul unde fusese cetatea Stratoniki, pe lângă Daphni, cam la 10.000 de pași departe de mare, de împărăteasa Pulcheria în secolul al V-lea și care a existat până în 730 când a fost distrusă de arabi. După două veacuri de rezidit în același loc de împărății Roman Lecopenul și Constantin Porfirogenetul, din îndemnul lui Pavel din Xeropotam, pe una din cele mai adânci văi ale Athosului, de unde i se trage și numele "din prăpastie" sau "valea seacă"

Hrisovul de întemeiere (care trebuie privit cu rezervă) amintește că mănăstirea a fost înconjurată cu ziduri înalte și turnuri de apărare, din care nu a mai rămas decât unul cu ceas, căci a înfruntat nenumărate încercări, fiind refăcută în 1520 prin hatîșeriful sultanului Selim.

Odată ajuns în incinta mănăstirii, din care parte din ziduri erau înegrite și

deteriorate, după ce am privit ceasul din turn, biserica și restul clădirilor, m-am îngrijit de posibilitățile cazării. Cu ajutorul unui călugăr foarte curat și instruit ce vorbea curent germana și franceza am fost condus într-un dormitor mare pentru oaspeți unde mi-am ales unul din paturi, apoi mulțumindu-i am și plecat cu intenția de a merge la Caries.

Auzind de aceasta părintele, cu care schimbam unele impresii, m-a sfătuit că la ieșirea din mănăstire să nu urmez numai drumul cel mare, ci acolo unde aveam să observ o potecă intrând în tufișuri să apuc pe ea, deoarece pe aceea mergeau odinioară călugării. Așa am făcut și nu am avut ce regreta pentru că am călcat pe urmele pașilor care lustruiseră pietrele, iar cărarea își făcea loc printre umbră și soare. Am ieșit apoi la drumul mărginit de arbuști și bruieni roșiatice acoperit de un nisip fin ridicat uneori de vânt într-un nor galben roșcat ce se pierdea în albastrul Egeei. După câteva ceasuri de când plecasem de la Xeropotam am ajuns la Caries, trecând mai înainte pe lângă un mare complex de clădiri și o biserică despre care am fost informat că era un seminar. Cariesul este un oraș miniatural având case frumoase, unele etajate, prăvălii cu alimente și mărfuri de uz casnic, un atelier fotografic și poștă. Cercetătorul Theodor Bodagae scrie că, pe la sfârșitul secolului al XI-lea, călugării își vindeau parte din produsele lor (vin, untdelemn, alune), dar prin tipiconul de la 1046 și cel din 1394 se iau măsuri ca să nu ia aici ființă o piață de comerț. În mijlocul așezării se află bineînțeles biserica mare, iar în vecinătatea ei clădirea administrației centrale, deasupra căreia flutura steagul grecesc. Mai departe am fost surprins să văd o ingenioasă instalație de aducțiune a apei care, dintr-un bazin situat la o oarecare înălțime, distribuia apa prin lungi furtune de cauciuc. Intrigat de ceea ce mi se părea să fie o parte a Cariesului, am urcat un mic dâmb, trăind romantismul întârziat al unei superbe zile de septembrie, căci printre copacii auriți și verdeața crescută în deplină libertate erau împrăștiate căsuțe părăsite cu pridvoare subrezite de vreme, foste bolți de viță de vie prin care pătrundeau timide, o bisericuță cu turlă și pereți încă albi și multe, foarte multe amintiri ale timpului. O mare liniște plutea peste tot, pentru mine cerul era mai aproape.

De acolo am coborât iar în centrul de la Caries, unde foștii vizitatori plecaseră, iar autobuzul îi adusese pe alții.

Biserica mare, căci am văzut și una mică, are o formă ciudată fiind zidită fără cupolă și abside laterale. Pictura pare a fi un produs al renumitei școli de gen macedoneană (1310), are unul din pereții exteriori zugrăviți în registre cu sfinți și motive ornamentale. Biserica datează din prima jumătate a secolului al X-lea, fiind întreținută de la sfârșitul veacului al XV-lea de Ștefan cel Mare, Bogdan al III-lea, Neagoe Basarab și fiul său Teodosie și din veniturile unor biserici muntene. Domnii sunt menționați cu inscripții și în pomelnic.

Văzând că s-a format un oarecare rând, m-am așezat și eu la ușa de intrare a administrației, unde mi s-a eliberat pașaportul și atestatul de hagiul al Sf. Munte, nu însă înainte de a plăti 300 de drahme ca ortodox, taxa pentru cei de alt rit fiind mai mare. Drumul de întoarcere l-am făcut tot pe jos într-un mirific apus de soare până la porțile Xeropotamului.

Mănăstirea posedă acte datând din secolul al XII-lea, există o pateriță episcopală în chihlimbar pe care la 1685 Duca Vodă i-a dăruit-o. De altfel, la Athos, în arhivele mănăstirilor se păstrează mii și mii de documente românești. În ultimii ani a început o acțiune de cercetare sistematică și de publicare a acestor materiale. Astfel a văzut lumina tiparului un catalog sumar pentru mănăstirea Simonopetra și anul trecut a apărut un prim volum al documentelor românești de la Xeropotam sub

îngrijirea lui Florin Marinescu.

Legate de Vaslui, există printre documentele de la Xeropotam numeroase acte referitoare la acte și moșii din fostul ținut al Vasluiului ori din actualul județ. Primele sunt pentru Urlați la 1432, locul lui Dragoș Urlat care va da numele satului Fântăneni apar într-un act de la Ștefan Rareș (1551), apoi de la Alexandru Lăpușeanu (1555). Apoi în secolul XVII, în prima jumătate, Enache postelnic dobândește prin cumpărături sau danii satul TROHANEȘTI care mai înainte s-a numit MARTINEȘTI și pe care, pe patul de moarte, i-l lasă lui Panaiet Golem, fost vameș, care pe urmă îl vinde unui Cârstea vameș. Pentru o datorie a acestuia, satul ajunge în proprietatea lui Dima neguțator și este vândut și de acesta, lui Păun mare vameș. Răzeșii își vând și ei treptat părțile lor aceluiași boier și zapisele, zeci la număr, se găsesc tot în aceeași arhivă a Xeropotamului și într-unele se menționează diverse evenimente. Astfel, la 1672 martie 20, Apostu și ai lui refac, ca și alții, acte de vânzare către Păun vameșul, întrucât zapisele vechi au fost jecuite "când s-au sculat Hânceștii, lăpușnenii și orheenii împotriva lui Duca Voievod". Păun vameșul dă satul mănăstirii Clatia, ctitorită de el, metoh al Xeropotamului, fapt care explică - oarecum - existența acestor documente la Athos.

Tot la Xeropotam se păstrează acte privitoare la satele Albești, Vladnicul sau Vlamnicul, Grumăzești, Popești, lângă Trestiana, Târzii pe apa Zeletinului și pentru vii la Huși cumpărate tot de Păun vameș și V. Gheuca, lane fost cămăraș și nu am pomenit decât actele de până la sfârșitul secolului al XVI-lea.

N-am apucat bine să mă scutur de praf că același părinte de la sosirea mea la Xeropotam a și venit să mă poftască la masă, declarându-se uimit că în ziua aceea, lucru neîntâlnit până atunci, eram singurul călător căruia mănăstirea îi oferea ospitalitate. L-am urmat în trapeză, unde mi s-a pus în față castroane și platouri cu tot felul de mâncăruri de post (mazăre, linte, fasole, dovlecei, bob, pilaf de orez etc), iar ca băuturi sucuri răcoritoare îndemnat, fiind să mă servesc din toate pe îndestulate. După o scurtă plimbare, m-am suit în cameră și nu pot omite să spun că încăperea, așternuturile, culoarele și toate oficiile erau de o curățenie desăvârșită. Declarându-mi intenția de a participa la vecernie, mi s-a spus că tocmai se terminase, dar, constatându-se zelul meu, eram invitat la utrenie, fără a fi avertizat că slujba începea devreme, așa încât am întârziat puțin mai mult. Intrând în biserică, întreaga atmosferă mi s-a părut învăluită de griuri tainice prin care călugării se mișcau întocmai umbrelor, murmurând rugăciuni. Când lumina a prins a pătrunde prin ferestre, iar slujba s-a sfârșit, m-am strecurat și eu afară, însă n-am apucat să fac doi, trei pași că cineva m-a apucat de braț, poftindu-mă la masa de dimineață. Lucrul acesta era însă peste puterile mele, fiind mult prea sătul. Observând delicata situație în care mă aflu și ezitățile mele, un călugăr mi-a venit în ajutor și luându-mă de braț ne-am despărțit, binișor-binișor, de grupul mare al cuvioșilor. Așa l-am cunoscut pe bunul Spiridon Hrițcu, venit de la Neamț de o bucată de vreme la Xeropotam, care m-a luat cu el să-i văd chilia "Adormirea Maicii Domnului", unde locuia împreună cu alt preot român mult mai în vârstă, pe care însă nu l-am cunoscut. În chilie era amenajat un mic paraclis, totul era curat amenajat. Grădina și mica livadă de piersici și smochinii completau refugiul de suflet românesc, unde viața curgea aparent după un tipic netulburat de șicane. De la o vreme, a trebuit să plec, căci vapoarașul "Poseidon" ridica ancora în cursul dimineții. Am pășit amândoi în direcția portului Daphni, dar nu pe drumul pe care îl știam eu, ci pe o cărare ce se lăsa la vale și o cunoștea părintele Spiridon printre livezi și frânturi de piatră.

Înainte de a mă imbarca, ne-am strâns bărbătește mâinile, dar nici nu

ajunsesem pe punte, când l-am văzut pe cucemicul Spiridon Hrițcu alergând către mine, agităndu-și brațele. Am coborât imediat, crezând că vrea să-mi trimită un mesaj pentru acasă, dar nu, prietenul meu de la Athos îmi cumpărase două pliante foarte frumoase cu mănăstirile athonite. Era gestul marei legături sufletești între oameni de pe aceleleași meleaguri, care vorbeau aceeași limbă. Eu plecam și aveam să mă întorc acasă, Spiridon Hrițcu rămânea acolo să mediteze la ale sale și sigur la pământul Moldovei.

La Ouranopolis cineva mă aștepta să-i depăn ceea ce mai târziu au devenit amintirile mele despre Sf. Munte.

Bibliografie

N. Iorga, *Sculptura în lemn românească*, București, 1937.

N. Iorga, *Miniaturile românești*, București, 1933.

Virgil Cândea, *Mărturii românești peste hotare*, 1991.

Marcu Beza, *Urme românești în răsăritul ortodox*, București, 1937.

Marcu Beza, *Biblioteci românești la muntele Athos*, București, 1934.

Teodor Bodogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile Sf. Munte, M-reă Xeropotam*, vol. I, Atena, 1997.

Teodor T. Burada, *O călătorie la muntele Athos*, Iași, 1884.

Paisie Lambru, *Peregrinările sau călătoriile, descrierea Ierusalimului, a Sf. Sinai din Arabia*, a Sf. Munte Athos, Galați, 1894.